

Kuidas sündis «Talvemuinasjutt»?

Vastata sellele laia kuulajaskonna õigustatud küsimusele on mul hetkel niihästi kerge kui ka raske. Kerge sellepärast, et ooper on nüüd leidnud oma lõpliku teostuse helis, sõnas ja laval ning meie teatrikõlastajate — eeskätt noorte, kellele ta õieti adresseeritud ongi, kui ka täiskasvanute küllaltki sooja vastuvõttu ning tunnustuse, mis lõpuks ju ongi iga kunstiteose autorile suurimaks tasuks ta loomingu- lises töös. Tunduvalt raskem aga on vastata sellele, kuidas nimelt sündis see lastest lastele pajatav muusika- line muinasjutt.

Pean avameelselt tunnistama, et minu kui helilooja huvi juba õige ammust ajast, võiks öelda, isegi kogu mu professionaalse tegevuse kestel, on äratanud ja paelunud lastele määratud muusikalooming.

Tutvumine lastele ning lastest loodud maailma ja nõu- kogude muusikaliteratuuriga ainult õhutas mind takka, süvendades ühtlasi vana tõe äratundmist, et väärtusliku ja lastele mõistetava muusika loomine on igale heliloojale raske, vastutusrikas, samal ajal aga ka austav ülesanne, sest sellele äärmiselt nõudlikule, maitset alles rikkumatule kuulajaskonnale tuleb kirjutada ainult hästi ja isegi pare- mini kui täiskasvanuist auditooriumile.

Olen selles žanris ka varemalt katsetanud, ning nagu mulle tundub, mitte just kõige halvemate tulemustega, — instrumentaalpalade kõrval ka tsüklilise vokaalmuusika valdkonnas, nagu «Pioneeride süit» Lea Tormise ja laulude sari «Lapse päev» J. Sumakovi tekstile.

Kutsumust ja soovi proovida oma jõudu ka suurevormilise teose — lasteoperi kallal kandsin ma hinges kaua, kuid vastava kirjandusliku materjali — libreto puudumisel ei leidnud see aastaid realiseerimisvõimalusi. Siis aga, 1957. aastal, tuli minu poole noor luuletaja J. Nasalevitš ja tutvustas mind oma kavatsetava lasteoperi sisuga. Libretisti mõte ja selle tõstus tundus mulle ärgusest peale huvitavana, ning järgnevas tihedas koostöös «Vanemuise» ja «Estonia» teatriga, kes olid samuti huvitatud mõttest anda lastele eapärane muusikalavastus, valmiski libreto lõplik variant, mille muusikalisse koesse rüütamine minul aga enam kui aasta aega võttis, kusjuures loominguline töö põhiliselt kulges Ukraina vennasvabariigis, kus ma 1957. ja 1958. a. suvel loomingulisel puhkusel viibisin.

Kui heita pilk helilooja nn. loomingulisse laboratooriumi, siis näeme, et ta hoolimata oma andekusest ja professionaalsest ettevalmistusest peab tutvuma oma vanemate ametivendade-eelkäijate samalaadse loominguga, tarvitsemata seda järgida, ja tegelikult uuribki seda ning õpib sellest.

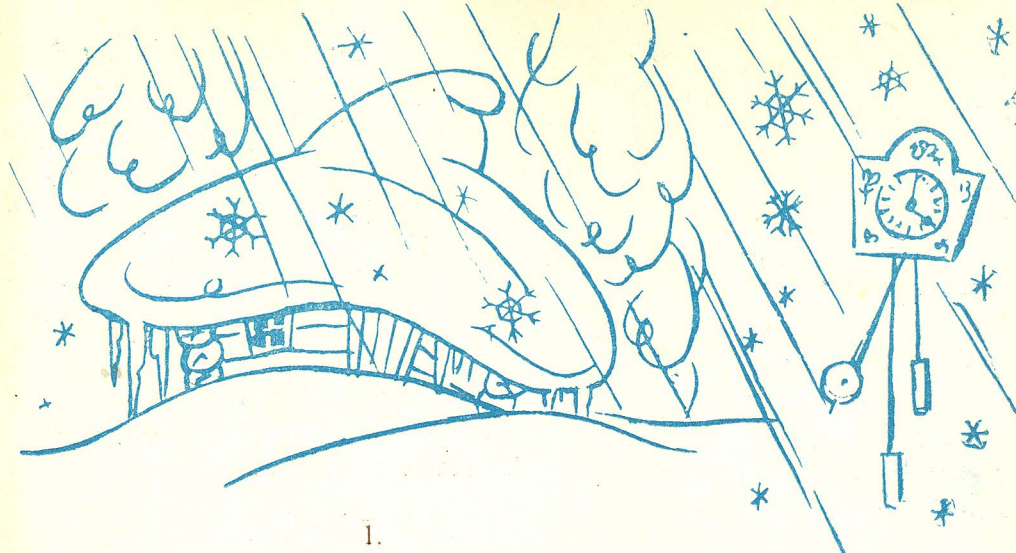
Lasteoperi valdkonnas on eeskujusid kahjuks vähevõitu — nimetamisvääremaid neist oleksid läinud sajandi saksa helilooja E. Humperdincki maailma ooperilavadel laialt läbilõõnud «Hänsel ja Gretel», nõukogude autoriteelt aga M. Krassevi «Külmataat» (mis muide etendus edukalt ka RT «Estonia» laval), gruusia helilooja V. Gokieli «Punamütsike» ja M. Koval'i «Hunt ja seitse kitsetalle», ning see oleks ka peaaegu kõik.

Nägin, et tuleb käia iseseisvat, eesti heliloomingus alles tallamatuid radu, toetumata eeskujudele. Mis siis ikka, võtsin, nagu öeldakse, südame rindu, haarasin härjal sarvist ja innustatuna nii libretost kui eesti vanasõnast, et julge pealehakkamine on pool võitu, asusin suure huviga töö kallale.

Mis tulemusi mu loominguline palang sedakorda andis, mina kui asjaosaline muidugi hinnata ise ei saa ega tohigi, see on teatrikülastaja otsustada, ent ooperi senine käik laval tõestab, et liiaks viltu nähtavasti ma siiski vist ei löönud.

Mida lisada veel juba öeldule? Arvan, et meie lapsed on tänulikud, kui neid edaspidi teisedki meie heliloojad meeles peavad, andes omapoolseid panuseid lastemuusika valdkonnas, olgu see siis ooper, ballett või ka laste hinge helisemapanev lihtne lauluke!

EUGEN KAPP

1.

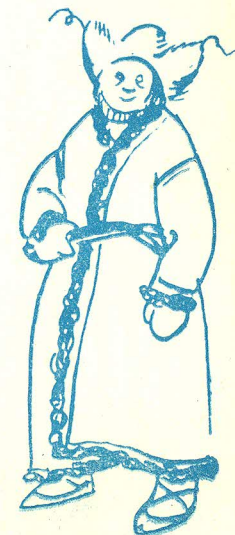
«Talvemuinasjutt» pajatab eidest-taadist, kes oma üksilduses kord talvel toreda lumememme tegid. Vanade suureks imetuseks tuli sellele nagu nõiaväel eluvaim sisse. Nõnda oli ta eidele-taadile päris lapse eest. Seda rõõmu ei jätkunud aga kauaks. Lumelaps kadus niisama ootamatult kui oli ilmunudki.

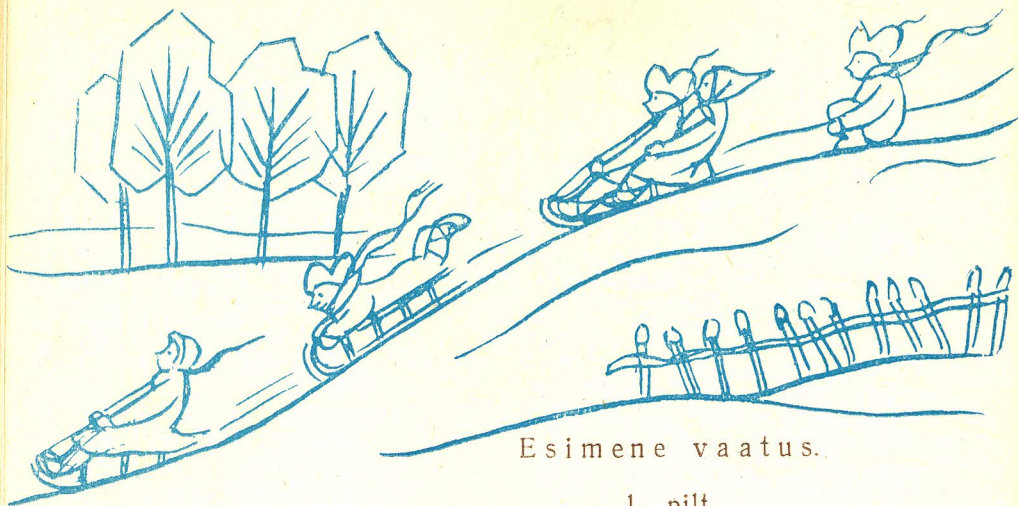
Alles nüüd mõistsid eite-taati märgata ligiduses elutsevat vaestlast. Nad võtsid isata-emata tüdrukukese kasvatada ja hoolitsesid tema nagu oma lihase lapse eest.

Nüüd ei hakanud neil ilmaski igav ega tundunud elu neile enam tühjana. Koos vaeselapsega oli nende tarre elama asunud õnn.

Proloog

Eide-taadi lihtne, ent hubane tare. Eit ise voki taga nukrutsemas. Taat tuleb õuest, rõõmus ja muretu, on teine külapoistega lumesõda pidanud. Eite kurvastamas nähes kutsub taat tedagi õue — lumememme tegema.

Esimene vaatus.

1. pilt.

Ihus talvepäev. Liumägi kihab lastest. Ainult Juta ei pääse teiste rõõmust osa võtma: tema on vaenelaps, ja võõrasema — kuri tädi — ei anna talle mahti hinge tõmmata, aina sunnib teda taga. Nüüdki peab ta, rasked panged kaelkookude otsas, kaevult vett tooma. Vallatuil poistel aga tuleb isu vesi liumäele valada. Juta kaitses oma pangi südilt, kuna kardab koju hilineda, poisid aga pistavad nendega jooksu, naerdes, et kaevus veel vett küllalt. Juta hakab nutma. Teda lohutama tulnud tüdrukud aitavad panged üles otsida.

Eidel-taadil on vahepeal lumememm valmis saanud, vaja ainult silmadeks tarest sütt tuua. Nende äraolekul sõidab tuisates õue Külmataat, kaasas tuisupoisid ja lumehelbed. Lumememmele puhub taat elavat hingeõhku sisse, käskides teda eidele-taadile tütre eest olla. Õue tagasi tulnud vanad ei jõua elavat memme nähes asjalugu küllalt imeks panna. Ootamatult kingituseks saadud tüdarta hakkavad nad Helbekeseks kutsuma.

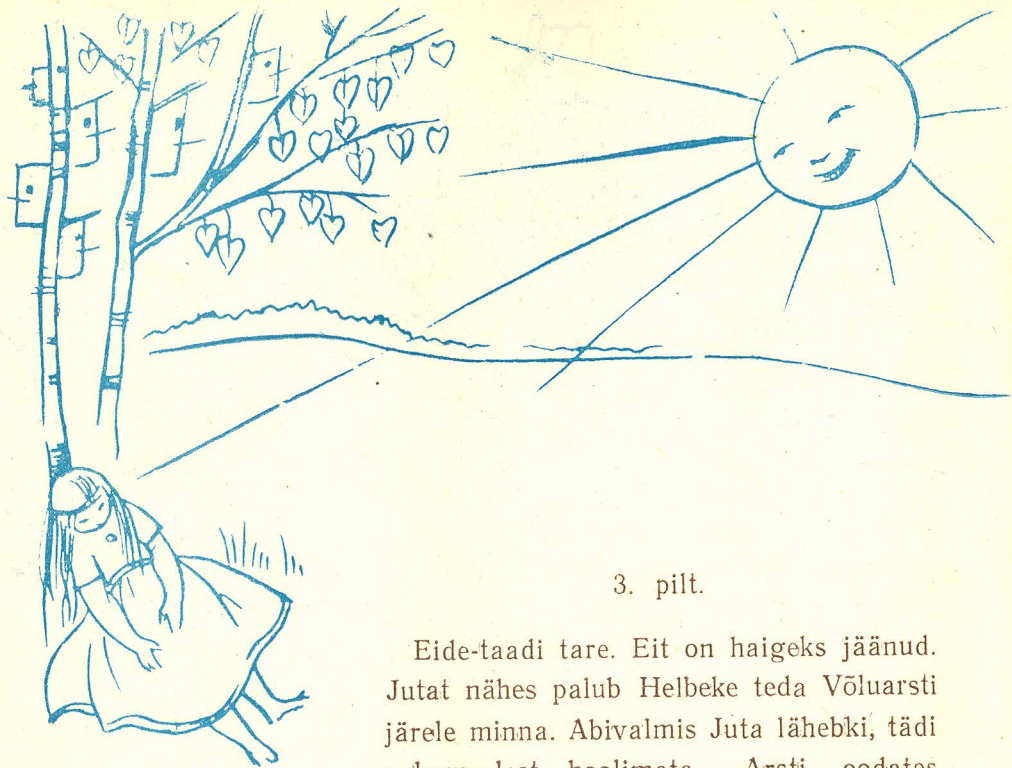
Kaevule tagasi minev Juta on tahtmatult sündmuse pealtnägija. Ammulgi sui seisma jäädes unustab ta veetoomise hoopis ja saab kärsituks läinud võõrasema käest siinsamas kurjasti tapelda ning lüüagi.

2. pilt

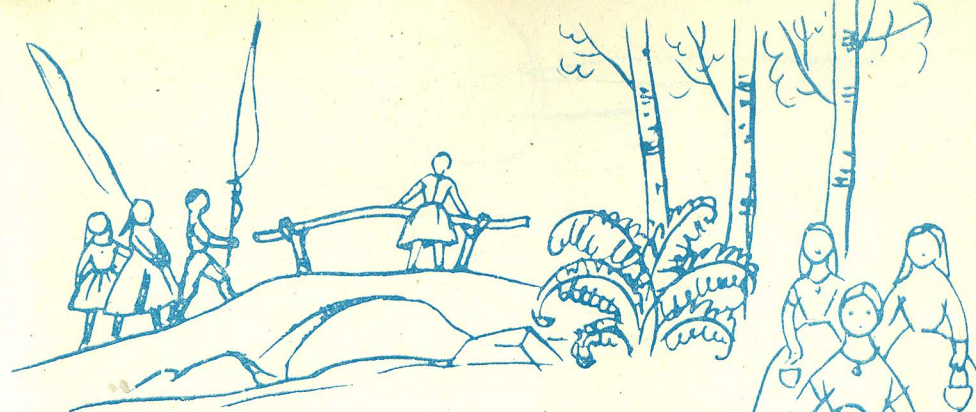
Liumäel kelgutab koos teiste külalastega ka Helbeke, Juta aga veab metsast hagu. Kui Helbeke teda lahkesti ka mängima kutsub, hakkab Juta nuttes oma kibedat põlve kurtma. Juba ongi tädi kohal. Jutat jõude seismas nähes tahab tige naine talle siinsamas nahapeale anda. Helbeke astub vahele, valab aga sellega ainult õli tulle. Viimses hädas hüüab Helbeke Külmataati appi. Too ilmubki koos pakasepoistega kurja tädi kimbutama ja näpistama ning kihutab ta lõpuks minema. Juta on seekord päästetud ja kõik hingavad kergemalt, aga võõrasema sepitseb Helbekesele kättemaksu.

3. pilt.

Eide-taadi tare. Eit on haigeks jäänud. Jutat nähes palub Helbeke teda Võluarsti järele minna. Abivalmis Jüta lähebki, tädi pahameelest hoolimata. Arsti oodates püüab Helbeke haiget laulu ja naljatustega rõõmustada. Peagi jõuab Võluarst Jutaga kotka seljas pärale ja annab magamajäänud eidele tervendavat imerohtu. Ärgates arvab eit, et uni teda on kosutanud. Koju jõudnud taat rõõmustab koos lastega. Kuna tal on otse hundi isu, hakkavad nad kõik kolmekesi kolde juures toimetama. Juta aga lippab pirukat näsides karistuse kartusel kiiresti koju.

Teine vaatus

1. pilt.

Suvi. Helbekesel kui talvelapsel on sooja ilmaga lausa vaev olla. Ta hääbub silmnähtavalt. Juta ruttab Võluarsti järele. Teda otsima tulnud tädi annab muretsevatele eidele salakavalalt nõu Helbekesele kuuma vaarikajooki anda. Õnneks jõuab Helbekesele appi Võluarst, kes talle suure jääpurika küljest killu murrab. Rõõmsalt läheb Helbeke koos teiste lastega metsa, kutsudes sinna Jutatki, too aga peab koju appi jääma. Juhuslikult märkab ta võõrasema Helbekesele metsa järele hiilimas. Ta aimab halba.

2. pilt.

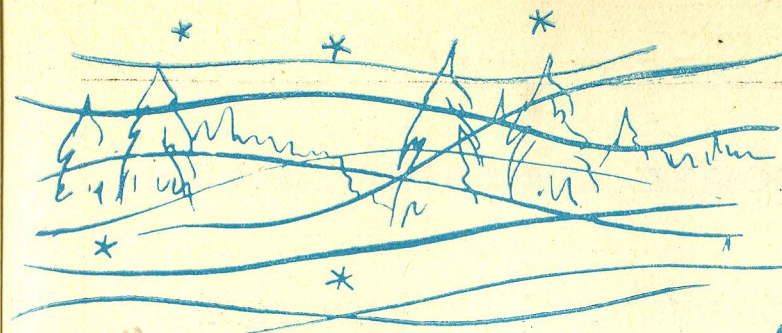
Lapsed lõbutsevad metsas. Poisid on tule tegemiseks läinud hagu tooma, tüdrukud aga nopivad lilli, et pärga punuda. Lepatriinut lendu saates jookseb Helbeke kogemata kõrvetava päikese kätte. Kuna tal uuesti halb hakkab, läheb ta sügavamale metsa vilusse varju otsima. Siin märkab teda Juta tädi ja hiilib talle järele.

Löket süüdates leiavad lapsed Helbekese puudu olevat. Eit satub seda kuuldes suurde ärevusse. Koos taadi ja Jutaga hakkavad nad Helbekest otsima. Külalapsed lähevad nendega kaasa.

Kolmas vaatus.

1. pilt.

Helbeke on metsas ära eksinud. Jänkud, oravad ja liblikad tulevad teda lohutama, nende tantsu ja laulu saatel jääb Helbeke sügavasti magama.

2. pilt.

Hommik. Helbeke ärkab. Puhanauna läheb ta koduteed otsima, kui puude all sulamata lumelaiku märkab. Rõõmuga heidab ta sinna pikali, heldinult lund silitades.

Juta kuri võorasema aga tuleb ja tirib ta sealt päikesepaistele. Helbekesele ruttab appi Külmetaat, kes koos pakasepois- tega õela naise juukseidpidi puu külge külmutab. Helbekese päästmiseks võtavad nad ta kaasa. Lahkudes palub Helbeke kägu eidele-taadile terviseid viia, töötades talvel tagasi tulla.

Eite-taati jõuavad koos teiste otsijatega liiga hilja kohale. Juta leiab maast ainult Helbekese pärja. Kägu aga lohutab neid. Puu küljes rabelevat tädi nähes on kõigil selge, mille eest teda nii on karistatud. Põlguse märgiks heidetakse ta teiste hulgast välja. Üksijäänud Juta võtavad eite-taati nüüd enda hoolde. Vaenelaps on üliõnnelik, ja teistelgi on seda nähes hea meel, kõige rõõmsamad aga on eite-taati ise, et neil jälle ometi tütar on.

NOORTE LUGEMISVARAST

on raamatukauplustes

*huvitavaid ja lõbusaid
raamatuid:*

	Hind rubl.
A. Tšehhov Kašanka ja teisi jutte	— .90
V. Tšaplina Zoopargi kasvandikud	5.75
G. Rodari Cipollino seiklused	4.25
O. Sekora Sipelgad ei alistu	4.65
E. Kolzvári Grandpierre Imeflööi (ungari muinasjutt)	9.—
E. Raud Sõjakirves on välja kae- vatud	2.40
A. Wedding Raudne pühvel	6.50

Tr. «Kommunist». Tell. nr. 1056.4500. MB-00455. 17. II 1960.

Hind 75 kop.

